

Sekularismen i vår tid

(Det var en salig röra Radions programserie "Människor och tro" åstadkom med sin diskussion om "Sekularismen i vår tid", skriver fil.doktor José L Ramírez i en kommentar.)

Begreppet sekularism

”Sekularism” är latin och bygger på ordet ”sekel”. ”Laicism”, från ordet ”laicus”, som betyder ”oberoende av religion”, skulle egentligen ha passat bättre.

Det är riktigt att ordet ”sekularism” uppstod i modern tid, när flera europeiska stater satte igång att expropriera kyrkans egendom. I Sverige var det kung *Gustav Vasa*. Och t.o.m. i Spanien genomförde *Mendizábal* och dåtidens liberala regim en större expropriation.

För Sverige och England gällde det inte så mycket att avskaffa religionen som att ersätta katolicismen med en luthersk lära, styrd av kronan. Jag minns hur jag 1963, när jag kom till Sverige, missade min mantalskrivning och fick vänta tills året därpå, därför att jag inte visste, eller ens förstod, att det var kyrkan som skötte mantalsskrivningen i Sverige - precis som i Spanien.

Den svenska kyrkan är f.ö. den som rituellt och uppbyggnadsmässigt är mest lik den katolska. Och kyrkan var, till helt nyligen, lierad med staten, både i Sverige och i Spanien. Den enda skillnaden mellan Spanien och Sverige var, att i Sverige var kungen kyrkans föreståndare. I Spanien var ärkebiskopen likställd med kungen (lite mindre under Franco), och kyrkan hade alldeles för mycket inflytande i sociala förhållanden. Den svenska kungen och drottningen skall tillhöra statens officiella religion eller låtsas konvertera.

Kyrkan och staten

Sekularismen handlar – åtminstone i teorin och successivt också i praktiken – om skiljandet mellan stat och kyrka, dvs om laglig frihet från religiösa påbud.

I radioprogrammet talades vilseledande om ”sekularism”, som om det handlade om någon slags ateism eller religionslöshet. Ateisterna får ursäkta. Sekularism innebär **religionsfrihet**, vilket är **något helt annat än religionslöshet**. Sekularism innebär att staten inte ska följa några religiösa bestämmelser eller principer och att var och en ska respekteras med sin personliga tro, samtidigt som olika kyrkor och samfund ska ha rätt att etablera sig och bedriva sin verksamhet, utan att någon ska tvingas ha någon tro.

I Sverige fortsätter trots detta flera traditioner att tillämpas i praktiken, som t.ex. skolavslutningar i kyrkan.

När man får klart för sig vad sekularism egentligen innebär, bör man skaffa sig bättre kunskap om Europas historia, än vad som visar sig i de pretentiösa diskussioner som pågår. Idén om att religion och politik måste skiljas åt uppstår inte i Europa på modern tid (dvs tidigast på 1700-talet).

Ljuset kommer från öster

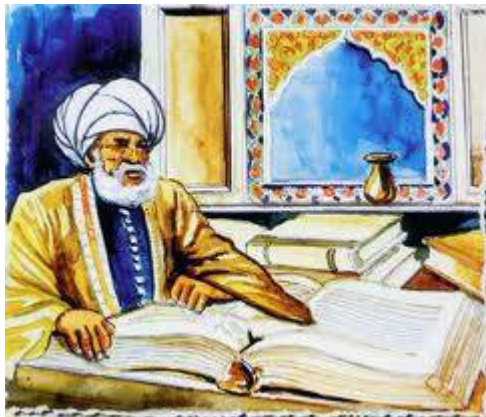
Det är lätt att utnyttja den allmänna okunnigheten för att roffa åt sig epitet som ”**det mest sekulära landet**”. Det vore särskilt olyckligt av svenskarna, som dessutom tycker att ”matte” är det viktigaste skolämnet, att inte ordagrant ”orientera” sig (dvs vända blicken mot Orienten), för att inte missa hur många av våra stolta sedvänjor som historiskt kommer därifrån.

Inte ens namnet Europa uppstod här, i det vi idag kallar Europa. Det är ett lån från den östra sidan av Medelhavet.

Vi borde känna till hur Europas historia har sina rötter i de globaliserande kulturerna som uppstod och spreds från Mellersta Östern till Atlanten. Det var framförallt fenicierna, grekerna, romarna och den arabiska expansionen som lade grunden till mycket mer än vad vi européer idag tycks vilja erkänna.

Det vore inte dumt att känna till nyckelfigurer som den franske munken *Gerbert av Aurillac*, som blev påve år 1000 med namnet Sylvester II. Han var en i raden av framstående entreprenörer för europeisk rationalitet, vetenskap och teknik, som vi är så stolta över. Och det borde inte vara okänt att vår decimalbaserade räknekonst saknades före denna tid och att ordet ”siffra” (liksom ”algebra” och ”algoritm”) kommer från arabiskan. Och att Europas läkekonst levde i århundraden med bl.a. Avicennas ”Kanon” som lärobok. Från Orienten kommer också alkoholen, med arabiskt namn och allt, dock inte med samma användning där som här.

Ibn Rushd - muslimsk filosof

Det är emellertid åt sekularismens rötter vi skulle ägna uppmärksamheten nu.

Den medeltida kyrkans teologi utgick från tesen att ”förnuftet är trons tjänarinna” (*ancilla theologiae*). Att teologin länge varit betydelsefull i Sveriges universitet vittnar bl.a. Hedenius kamp om. Men den europeiska åsikten om förnuftets oberoende från och underkastelse under tron, i kamp mot den romerska kyrkans lära, har sin grund i den rörelse som uppstod i Frankrike och Italien på 1200-talet, inspirerad av skrifter av den muslimske filosofen från Cordoba, **Ibn Rushd, kallad Averroes**.

Det fanns redan en idé om förnuftets berättigande bland filosoferna i Frankrike under den s k ”Universaliestriden”. **Abélard** är en av de mest kända företrädarna. Kännedomen om Ibn Rushds insatser blev avgörande. [Här en bildhyllning till lärdomsstad Cordoba.](https://www.youtube.com/watch?v=YJYo-9IGt3E)

<https://www.youtube.com/watch?v=YJYo-9IGt3E>

Inspirerad av den arabiska aristotelismen från Bagdad och från Zaragoza - **Ibn Bayya, kallad Avenpace** - hade Ibn Rushd drivit tesen att förnuftet och vetenskapen var betydelsefulla för kunskapen i samhället. Det fanns ingen konflikt mellan förnuft och tro. De människor som saknade utbildning fick stödja sig på Koranen och religionen. Men viktigast var att skaffa sig en rationell utbildning och ett logiskt, vetenskapligt sätt att tänka.

Averroisterna blev en nagel i ögat för påven och averroismen förbjöds på Paris universitet.

Upptäck det som förenar

Vid sidan av *Siger* från Brabant fanns en averroist med nordisk härstamning, som borde ha tagits upp i radioprogrammet, nämligen ***Boethius de Dacia***.

Radions översiktliga men ändå långa resonemang karaktäriserades av bristande urskillning mellan sekularism och avstångstagande från religionen. Jag inser att valet av ämne beror på den pågående infekterade diskussionen om islamismens spridning i Europa och i Sverige.

Problemet för Europa är att islam fortfarande blandar ihop religion och politik. I motsats till sekularismen, som gör politiken oberoende av religionen utan att motsätta sig den. Vi har rätt att kräva respekt för sekularism bland troende svenska muslimer och främja en bättre historisk kunskap som kan visa, både för dem och för oss andra, att det finns en gemensam grund som förenar dessa kulturer.

Det gäller att i första hand upptäcka det som förenar kulturerna och bygga integrationen på det. Att muslimerna historiskt avvek från den anda som Ibn Rushd och andra framstående tänkare förordade är beklagligt. Men lika beklagligt är att svenskar ska utveckla en antiislamisk inställning i en påstådd sekulär anda. Detta kan bara vara kontraproduktivt.

Framsynt studieförbund glöms bort

För några år sedan bildades ett studieförbund riktad till svenska muslimer under namnet [Ibn Rushd Studieförbund](#). Syftet med studieförbundet var just att bidra till en klok integrering i det svenska samhället av människor med muslimsk ursprung. Det är signifikativt att studieförbundet Ibn Rushd kom till på initiativ av det kristna studieförbundet Sensus.

Att välja just Averroes namn för en sådan organisation var ett lyckokast. Ingen historisk figur kan bättre symbolisera en förenande bro mellan arabiskt och europeiskt tänkande bättre än den kordobesiske filosofen. Jag blev väldigt glad av denna nyhet och tog kontakt med det nya studieförbundets rektor, ***Martin Nihlgård***.

Det visade sig vara en religionsvetare från en kristen teologfamilj i Lund. Jag framförde en rad idéer om det viktiga i att utnyttja Ibn Rushd, som symbol för kulturernas samförstånd. Genom att främja kunskapen om honom och om den historiska perioden som hans namn representerar. Det är just detta som krävs av en svensk statsbidragsfinansierad organisation.

Martin Nihlgårds och flera av hans medarbetares tillmötesgående blev väldigt positiv. Nu har Nihlgård slutat som rektor, och det hörs inte mycket om det muslimska studieförbundets idéer och verksamhet.

Jag blir dock väldigt förvånad att Sveriges Radio kan göra ett program om svensk sekularism utan att någon från studieförbundet Ibn Rushd bjuds in. Sund sekularism (tolkad på rätt sätt) är en viktig grundbult i den kulturella integrationen, som många påstår sig eftersträva och som ligger till grund för studieförbundet Ibn Rushd. Det måste vara Sveriges Radios uppgift att göra sådana aktiviteter kända.

José L Ramírez